

Методологічні концепти управління в сфері надання житлово-комунальних послуг на основі мережевого підходу

(Представлено: д.держ.упр., проф. Драган І.О.)

Досліджено, що сутність управління в загальному вигляді розкривається як цілеспрямований вплив суб'єкта управління на об'єкт на основі певних правил, зокрема щодо принципів цілісності та збалансованості, наявності зворотного зв'язку. Різниця полягає у тому, що в управлінні у кожен певний момент часу конкретний суб'єкт впливає на конкретний об'єкт і тільки потім виникає зворотний зв'язок. У взаємодії так звані суб'єкт і об'єкт впливають один на одного одночасно, тобто вони одночасно виконують ролі суб'єкта і об'єкта відносно один одного. На відміну від управління, механізм мережевої взаємодії заснований ще й на принципах синергетики: відкритості, гомеостатичності, динамічної ієрархічності, нелінійності. Це дозволяє всю сукупність відносин у мережевій структурі представляти як самоорганізовану і саморегульовану систему. В межах такої системи передбачено: запровадження цілі атратора, яка задає напрям відносин у мережевій структурі; виявлення динамічних зв'язків, здатних забезпечити мережевій структурі досягнення поставленої мети; вибір напрямку взаємодії (руху). Мережева взаємодія надає суб'єктам можливості вибору методів, способів дії для досягнення мети, забезпечує постійний розвиток через обмін інформацією.

З'ясовано, що до теперішнього часу більшою мірою досліджено четвертий блок. Він є досить поширеним і в прикладних дослідженнях у сфері послуг: торгівлі, освіті, туризмі тощо. Однак, на думку теоретиків і практиків, основними недоліками мережевої взаємодії є: слабка методологічна складова, відсутність системних механізмів координації взаємодії, механізмів контролю, оцінки, а також відсутність взаємодії у післяпроектний період. Це свідчить про наявність прогалин у регламентації першого, другого і третього блоків, які розкривають структуру мережевої взаємодії з позиції методики. Таке подання структури мережевої взаємодії заслуговує на увагу тому, що стають прозорими і контрольованими зв'язки вже всередині самої взаємодії, а також з'являється можливість відслідковувати напрями мережевої взаємодії і управління нею для забезпечення цілісності. Отже, мережева взаємодія являє собою процес, що є наслідком певних цілей, заснованих на конкретних правилах і містить сукупність методів побудови відносин у мережевій структурі.

Ключові слова: державне регулювання; житлово-комунальні послуги; принцип цілісності і збалансованості; мережева взаємодія; взаємоспрямованість; взаємообумовленість.

Постановка проблеми. З метою отримання більш повного уявлення про формування мережевої структури та мережевої взаємодії можливих учасників і характер відносин у сфері ЖКП, яка сьогодні має багату практичну базу і законодавці прагнуть розвивати справжні мережеві структури, пропонується використовувати авторський підхід до формування і розвитку мережевої взаємодії у сфері ЖКП.

В основі авторського підходу до формування мережевої взаємодії у сфері ЖКП знаходиться систематизоване уявлення про мережеві структури і мережеву взаємодію. Так на основі існуючої практики формування і функціонування мережевих структур робимо висновок, що мережева структура в сфері ЖКП має являти собою сукупність житлово-комунальних організацій (виробники комунальних ресурсів, керуючі та обслуговуючі компанії) та пов'язаних з ними і доповнюючих їх організацій (національні, регіональні та місцеві органи влади, освітні установи, саморегульовані організації, транспортні, ремонтні та інші організації), які розташовані на локальній території та спрямовані надавати населенню ЖКП певної якості й у певній кількості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем регулювання діяльності підприємств житлово-комунального господарства в сучасних умовах присвячено роботи О.Амосова, А.Бережної, І.Галиці, С.Дзезик, І.Драган, О.Завади, О.Зелінської, Л.Карбовник, Т.Качала, М.Кизима, В.Кучеренка, І.Пивавар, В.Полуянова, К.Скорик, Г.Солодухіна, М.Фігурка, Г.Філюк, Л.Чернишова, О.Шевської, Т.Юр'єва та інших. Проте недостатньо розкритими в літературі залишаються питання визначення шляхів удосконалення розвитку та реформування ЖКГ на рівні регіону.

Метою статті є подальший розвиток методологічних концептів управління в сфері надання житлово-комунальних послуг на основі мережевого підходу.

Викладення основного матеріалу дослідження. Термін «мережева взаємодія» сьогодні досить поширений. З одного боку, «мережева взаємодія» розглядається як певні особливі відносини, які мають свій тип, форму і види. Це досить вузьке, але найбільш поширене визначення цього явища. Воно розкриває форми організації досліджуваного явища. З другого боку, якщо звернутися до сутності терміна «взаємодія», то можна виявити досить широке його тлумачення, що має застосування в соціології, освіті, психології, економіці та інших сферах. Так взаємодія представляється як форма зв'язку між учасниками процесу, як система обумовлених дій, пов'язаних взаємною причинною залежністю під час якої діяльність одного з учасників є одночасно і стимулом, і реакцією на діяльність інших, як процес впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, що є причиною їх взаємної обумовленості і зв'язку та інші трактування [1, с. 75]. Узагальнюючи надані підходи до визначення сутності «взаємодії», можна виокремити такі її ознаки:

- процес, який породжує зв'язок між учасниками;
- є учасники, які впливають один на одного;
- має системний характер.

Ці ознаки характерні і для управління. Сутність управління в загальному вигляді розкривається як цілеспрямований вплив суб'єкта управління на об'єкт на основі певних правил, зокрема щодо принципів цілісності і збалансованості та наявності зворотного зв'язку. Різниця полягає у тому, що в управлінні у кожен певний момент часу конкретний суб'єкт впливає на конкретний об'єкт і тільки потім виникає зворотний зв'язок. У взаємодії так звані суб'єкт і об'єкт впливають один на одного одночасно, тобто вони одночасно виконують ролі суб'єкта і об'єкта відносно один одного. На відміну від управління, механізм мережевої взаємодії заснований ще і на принципах синергетики: відкритості, гомеостатичності, динамічної ієрархічності, нелінійності [2]. Це дозволяє всю сукупність відносин у мережевій структурі представляти як самоорганізовану і саморегульовану систему. В межах такої системи передбачено: запровадження цілі атрактора, яка задає напрям відносин у мережевій структурі; виявлення динамічних зв'язків, здатних забезпечити мережевій структурі досягнення поставленої мети; вибір напрямку взаємодії (руху). Мережева взаємодія надає суб'єктам можливості вибору методів, способів дій для досягнення мети, забезпечує постійний розвиток через обмін інформацією.

Узагальнюючи сказане вище, зазначимо, що «мережева взаємодія» – це більш складна категорія, ніж «управління» в класичному понятті, та передбачає реалізацію управлінських впливів відразу в декількох напрямках, як правило, взаємспрямованих і взаємообумовлених. Дослідження мережевої взаємодії і сполученого з ним управління ведеться в декількох напрямках. Мережеве управління має низку характеристик, до яких належать: різноманіття акторів, їх взаємозалежність, взаємодія, що заснована на різних угодах та здійснюється у відносно інституалізованих межах, самоврядування мережевих структур і участь у публічному регулюванні [3].

У європейських країнах управлінські мережі являють собою ефективні та законні механізми державної політики. Ця обставина сприяла формуванню концепції «meta governance» (або управління управлінням). Зважаючи на відсутність однозначного підходу пропонуємо структурувати її таким чином:

- «meta governance» – гібридний стиль governance;
- це четвертий, ідеальний стиль державного управління (крім ієрархії, ринку і мережі);
- управління мережами [4].

З огляду на представлені точки зору, можна зробити висновок, що мова в дослідженнях іде про деякі сфери управління, що підпорядковані різним, але пов'язаним між собою в межах мережевої структури суб'єктам, які вступають у взаємозалежні відносини [5]. Грунтуючись на розглянутих вище підходах, доцільно представити «мережеву взаємодію» через утворені нею галузі управління, як показано на рисунку 1.

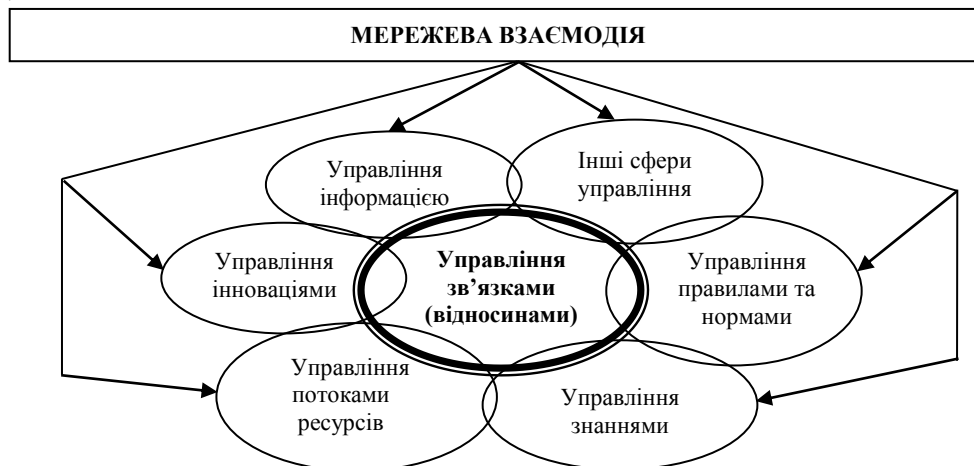

Рис. 1. Структура мережевої взаємодії через призму сфер державного регулювання

Таке подання структури мережевої взаємодії заслуговує на увагу тому, що стають прозорими і контрольованими зв'язки вже всередині самої взаємодії, а також з'являється можливість відслідковувати напрями мережевої взаємодії і управління нею для забезпечення цілісності [7]. Отже, мережева взаємодія являє собою процес, що виходить із певних цілей, заснованих на конкретних правилах і містить сукупність методів побудови відносин у мережевій структурі.

У загальному вигляді мережева взаємодія є механізмом побудови системи відносин, спрямованих на формування, використання і розподіл функціоналу та ресурсів галузі народного господарства. З точки зору змісту мережеву взаємодію в сфері ЖКП можна уявити як частину загальної економіко-стимулюючої політики держави (враховуючи регіони і місцеві утворення), яка передбачає систему адміністративних і економічних (інвестиційних, фінансових та інших) заходів, направлених на формування і розвиток взаємовигідних відносин по формуванню, використанню і розподілу активів (ресурсів) сфери [8]. Цей підхід до розуміння суті мережевої взаємодії в межах цього дослідження буде використано відносно сфери ЖКП з метою вдосконалення її внутрішнього управління на основі мережевого підходу.

Висновки. В основі запропонованого авторського підходу щодо формування мережевої взаємодії як методу управління у сфері ЖКП лежать загальнонаукові принципи, до яких належать:

- принцип системності, який дозволяє провести дослідження об'єкта як системи (визначити безліч його елементів, встановити класифікації, впорядкувати внутрішні і зовнішні зв'язки, виокремити з них системоутворюючі, встановити допущення й обмеження);
- принцип інформаційної забезпеченості, який передбачає проведення дослідження, ґрунтуючись на реально існуючій звітно-статистичній інформації, максимально об'єктивно відображає просторову і тимчасову диференціацію досліджуваного об'єкта (кількісні та якісні характеристики);
- принцип послідовності, який передбачає послідовну реалізацію кожного з етапів методичного підходу, що виключає несвоєчасність переходу на наступні стадії;
- принцип зворотного зв'язку: наявність обов'язкової інформаційно-організаційної процедури повернення до попередніх етапів з метою підтвердження або коригування вихідних даних;
- принцип практичної можливості бути реалізованим результатом: створення відносно простих і доступних методичних прийомів і представлення результатів до рівня конкретних рекомендацій зацікавленим споживачам.

Список використаної літератури:

1. Суворов В.П. Теоретичні основи функціонування механізмів державного регулювання земельних відносин у сфері містобудування / В.П. Суворов // Держава та регіони. Серія : Державне управління. – 2014. – № 3. – С. 72–78.
2. Бердніков С. Система і правова база для єдності та публічності дозвільних процедур та усієї інформації у будівництві, перетворення містобудівного кадастру на єдине публічне джерело її отримання / С.Бердніков, О.Пілат, Ю.Палеха // Проект Концепції публічного управління у сфері містобудівної діяльності на 2019–2030 роки : збірник аналітичних матеріалів 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/depdmba/news/Conc.pdf>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 357 «Деякі питання організації електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів» : документ 3572018п, чинний, редакція від 20.04.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3572018%D0%BF>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про містобудівний кадастр» : документ 5592011п, чинний, редакція від 26.05.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5592011%D0%BF>.
5. Мінрегіонбуднаказ «Про затвердження ДБН Б.1.116:2013 «Склад та зміст містобудівного кадастру» : документ v007385813, редакція від 26.02.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v007385813/sp:max100>.
6. Закон України «Про Державний земельний кадастр» : документ 3613VI, чинний, редакція від 01.01.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361317>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок ведення Державного земельного кадастру» : документ 10512012п, чинний редакція від 28.08.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/10512012%D0%BF>.
8. Softpro: містобудівний кадастр – геоінформаційна система містобудівного кадастру [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cadastre.com.ua/dstuiso19101geografichnainformacijetaalonnamodel>.

References:

1. Suvorov, V.P. (2014), «Theoretical bases of functioning of mechanisms of state regulation of land relations in the field of urban development», *Derzhava ta rehiony, seriia Derzhavne upravlinnia*, No. 3, pp. 72–78.
2. Berdnikov, Y., Pilat, O. and Palekha, Y. (2019), «System and legal basis for unity and publicity of permitting procedures and all information in the construction, transformation of the urban cadastre into the only public source

- for its receipt», *Draft Concept of Public Management in the Area of Urban Development for 2019–2030*, [Online], available at: <http://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/depdmba/news/Conc.pdf>
3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2018), *Some issues of organization of electronic interaction of state electronic information resources*, resolution, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3572018%D0%BF>
 4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), *On the urban cadastre*, resolution, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5592011%D0%BF>
 5. Ministry for Regional Development, Building and Housing of Ukraine (2013), *On approval of DBN B.1.1 16: 2013 Composition and content of town planning cadastre*, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v007385813/sp:max100>
 6. Verkhovna Rada of Ukraine (2012), *About the State Land Cadastre*, the law of Ukraine, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361317>
 7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012), *Procedure for keeping the State Land Cadastre*, resolution, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/10512012%D0%BF>
 8. *DSTU ISO 19101 Geographic information: Reference model* (2015), [Online], available at: <http://cadastre.com.ua/dstuiso19101geografichnainformacijetaalonnamodel>

Ніколенко Ігор Олегович – здобувач Міжрегіональної академії управління персоналом.

Наукові інтереси:

- теоретичні підходи до сучасного публічного управління;
- сфера надання житлово-комунальних послуг;
- регіональний розвиток.

<https://orcid.org/0000-0003-2464-3732>

Стаття надійшла до редакції 10.02.2020.